

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

II. Aenmerckinge Op de Ketterije der Eutychianen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

tang in haer gheheel blijft / alsoo oock / al-hoe-
wel de toevallen des broodts worden ghelept/
het lichaem Christi blijft in sijn gheheel: Wat doet
dit wederom om ons te verghelijken by de Eu-
tychianen, upt welker leeringhe / dat Christus maer
eene nature hadde / noodtsakelijck moest volghen
(soo Vigilus seer wel bewijst) dat sijn lichaem
was over al / ende soo wijt uptgheprept als de
goddelijckheyde selve / die volghens op eene seker-
re maniere onepudelijck / Niet sulckx en kan be-
stoten wor- en upt onse leeringhe / hier vozen ghe-
stelt / soo heeft dan D. Cabeljau groot onghelijck/
als hy ons dies-aengaende verghelijckt by de Eu-
tychianen.

II. AEN-MERCKINGHE

Op de Ketterije der Eutychianen.

D. Cabeljau, Pag. 564.

DE Eutychianen schenen oock t'inclineren tot de
transsubstantiatie in het Sacrament der Eucharistie,
'twelck Theodoretus in haer wederleyde *Dialogo 2.* De
Papisten houden mede de Transsubstantiatie.

Catholijcke Antwoorde.

De Cabeljau, doet seer wel / dat hy niet ront upt
seggt / dat dese ketterg / de Transsubstantia-
tie / in der daet voozonden / maer dat sy dit al-
leen schenen te doen / want soo is het bedzogh een
wepnigh bewimpelt.

Niet teghenstaende segge / datter oock gheenen
schijn en is / dat de Eutychianen inclineerden tot de
Transsubstantiatie.

Theodoretus, die van D. Cabeljau, tot bevestighe
van

van sijn segghen / hier woꝝdt gheciteert / sal de sake uyt-wyssen / ende het bedꝝogh van D. Cabeljau ontdekken.

Desen Oudt-vader heeft een disput met een ketter / by maniere van eene Dialogue, oft Samen-sprake.

De questie was / oft het lichaem Christi verandert was in de goddelijcke nature / hier op / nae vele disputen / bzaeght Theodoretus, oft de Rechtsinnighe, soo hy hem noemt /

Seght my dan; wat zijn de verborghen teekenen, de welke vande Priesters gheoffert worden? waer van zijn sy teekenen?

Den Ketter antwoordt: Van het Lichaem, ende Bloed Christi.

Theodoretus: Zijn sy teekenen van't waerachtigh lichaem, oft niet waerachtigh?

Den Ketter: Van't waerachtigh lichaem.

Theodoretus: Seer wel, want het beeldt moet sijn voorbeeldt hebben, want oock de schilders volghen de nature nae, ende schilderen beelden van dinghen die men siet.

Den Ketter: 'Tis waer.

Theodoretus: Indien dan de goddelijcke Mysterien het waerachtigh lichaem verbeelden, soo is dan het lichaem des Heeren, oock nu een lichaem, niet verandert in de nature der goddelijckheydt, maer vervolt met de goddelijcke heerlijkheydt.

Den Ketter: Ghy hebt wel te propoofte inghebracht den discours vande goddelijcke Mysterien: Want hier uyt sal ick bethoonen, dat het lichaem Christi verandert wordt in eene andere nature. Antwoꝝdt dan op mijne vraghen.

Theodoretus: Ick sal antwoꝝden.

De Ketter: Hoe noemt ghy de gave, de welke gheoffert wordt, voor de aenroepinghe des Priesters?

Theodoretus: Men moet het niet opentlijck segghen: want 'tis waerschijnlijk datter eenighe teghenwoordigh zijn, die de Mysterien noch niet en hebben ontfanghen.

Den Ketter: Dat men antwoꝝde met duystere woorden.

Theodo-

Theodoretus: Ick noeme die gave, spijsse van sulck een saet.

Den Ketter: Hoe noemen wy het ander teecken?

Theodoretus: Dit is oock eenen ghemeynen naem, be- teekenende de ghedaente des bekers.

Den Ketter: Maer hoe noemt ghy dit, nae de heyligh- makinghe?

Theodoretus: Het lichaem Christi, ende het bloedt Christi.

Den Ketter: Gheloofst ghy, dat ghy het lichaem, ende bloedt Christi ontfanght?

Theodoretus: Jae, ick gheloovet.

Den Ketter: Ghelijck dan de teeckenen van't lichaem, ende bloedt des Heeren, andere zijn voor de aenroepinghe des Priesters, maer nae de aenroepinghe worden ver- andert, ende andere worden. Alsoo het lichaem des Hee- ren, is nae sijn hemelvaert verandert in de goddelijcke substantie.

Theodoretus: Ghy zijt ghevanghen met 't net dat ghy selve ghemaect hebt: Want de verborghen teeckenen en wijcken van hare nature niet nae de heylighmakinghe: want sy blijen in de figure, ende forme vande selve sub- stantie, ende connen ghesien ende gheraect worden: Maer sy worden verstaen, te zijn het ghene dat sy ghe- maect zijn, ende sy worden aenbeden, ende sy worden gheloofst als wesende de selve sake, die men haer gheloofst te wesen. Vergelijckt nu het beelt met het voorbeeldt, ende ghy sult de ghelijkenisse sien: want de figure moet aen de waerheydt ghelijck zijn. Want dat lichaem heeft de vorige forme, ende omschrijvinghe, onde om met een woordt te segghen, de substantie des lichaems: maer het is onsterffelijck, ende onbederffelijck gheworden nae de verrijfenisse. Ende heeft sijne sit-plaetse ghekreghen ter rechter handt, ende wordt van alle schepfelen aenghebe- den, om dat het ghenoeemt wordt het lichaem van de na- ture des Heeren.

Den Ketter: Maer het verborghen teecken, verandert de vorighe benaminghe, want het wordt niet meer ghe- noemt, 'tghene het te voren ghenoeemt wierdt, maer het wordt 't lichaem ghenoeemt, soo moet men dan oock

de

de waerheydt Godt, ende niet het lichaem noemen.
Theodoretus: 'Tschijnt dat ghy onwetende zijt: want
'ten wordt niet alleen het lichaem ghenoeemt, maer oock
het broodt des levens: Soo heeft het de Heere selve ghe-
noemt: Ende het lichaem selve, noemen wy een godde-
lijk lichaem, ende levendigh-makende, ende het lichaem
des Heeren, leerende, dat het niet 't lichaem is van een
ghemeyn man, maer van onsen Heere Jesus Christus, die
Godt en mensch is.

Desen discours hebbe ick wat verre / ende
hoogh willen ophalen /

Ten eersten, om dat het aen de Ghemeynte soud'
blijcken / dat men ten tijde *Theodoreti*, dat is over
ontrent der hien hondert jaren / wist te spreken
van Priesters, ende van Offerhande te doen,

Ten tweeden, datter wat wonderg moest schup-
len in 't Sacrament / aenghesien dat *Theodoretus*
het mysterie niet en wilde recht uyt segghen /
maer met dupstere woorden / oft ghelijckheitssen /
het selve niet willende verclaren vooz de ghene
die oft hepbensch waren / oft noch de beghidenisse
niet en hadden ghedaen van 't gheloobe. Want in
dien men doe ter tijdt / aengaende dese materie
ghelooft hadde / soo als Partije nu ghelooft; te we-
ten / dat in het Nachtmael niet anders en is als
broodt / ende wijn / het welke teekenen sijn van 't
lichaem ende bloede Christi, waer van wy dooz her
gheloobe deelachtigh werden: wat oozsaeck of
wat reden om niet recht / en claer uyt te spreken?
Theodoretus noemt het hier spijse / ende dranch / ende
teekenen / wat isser dan dat hy verholde hout / oft
niet claer uyt spreekte? hy seght nochtans / dat hy
sulcks doet / soo moest hy dan ghelooben datter
wat meer aen hant was / dan Partije nu leert.

Ten derden, hebbe ick dit ghedaen / om vooz de
oogh te bechoonen dat *Theodoretus* de transsubstanti-
atie niet en bestrijdt / maer heel eer / dat hy de sel-
ve bebesticht.

Laet ons dit sien uyt sijne eyghen woorden:

Ten eersten: Hy bekennt / dat hy ontangh het Lic-
haem, ende Bloede Christi,

Ten tweeden, hy seght / dat de teekenen blijven in de figure, ende forme vande vorighe substantie: Niet dat sy blijven in hare vorighe substantie / ghelijck sommighe dat hebben qualijck obergheset upt het Griecx/maer soo als ick ghesepdt hebbe/ ende de Griecksche wijze van spreken mede brenghet: *Μίνα γάρ Ἐπὶ τῆς ποσειδῶνος ἰσίας καὶ τῆ χειματος, καὶ τῆ εἰδος* dat is/ sy blijven in de figure, ende forme vande vorighe substantie. Dat dit soo moet obergheset worden/ bewijse ick upt andere Griecksche Schrijbers/ die de selve wijze van spreken ghebruyckt hebben/ ende by de Grieken doozgaens ghebruyckt woordt/sae upt Theodoretus selve/hier/ ende op andere plaetsen.

Plutarchus dan in *Themistocle*, sprekende van het hooft van Gorgon, 'twelck afgheruckt was van het beeldt vande goddinne Pallas, seyd: *ἀπὸ τῆς Οὐρανὸς ἀγαγῆται*, dat is/ soo de woorzen legghen: Het beeldt is afgheruckt van't hooft. Doch soo ghy de griecksche maniere van spreken wilt aensien/ het moet wesen / dat het hooft is afgheruckt van het beeldt.

Desghelijckx Theodoretus *Lib. 2. Gracar affo Fion.* Seght / dat Plato, en de ghene die naer hem zijn ghekomen/hare schriften hebben ghetrocken upt de Theologie van goddelijcke mannen. Hoe seyt hy dit in't Griecx: *Ἐκ τῶν Θεῶν ἀνδρῶν τῆς θεολογίας*, dat is/soo de woorzen legghen / upt de goddelijcke mannen vande Theologie, 'twelck Theodoretus niet en wilt segghen/maer contrarie.

Doch wat willen wy verre loopen / wy hebben een clare exempel by de handt in dese boozgaende samen-sprake selve/daer Theodoretus seyt: *Σῶμα τῆ κυρίου τῆς φύσεως*, dat is/ soo de woorzen legghen: Het lichaem des Heeren vande nature; het welck Theodoretus niet en wil segghen/maer het lichaem vande nature des Heeren.

Alsoo ist hier mede,indien ghy de woorzen Theodoreti opneemt in t'Griecx / soo sy leggen / soo schijnt hy te segghen/ dat het broodt/ ende wijn/ blijven

blijben in haere eerste substantie/ forme / ende figure / maer indien ghy dit stelt op den toetsteen van de maniere van spreken der Grieken/ soo seght Theodoretus, dat het broodt/ ende wijn/ blijven in de forme / ende figure van de eerste substantie/ ofte vande substantie/die sy te vozen ghehadt hebben/in dier voeghen/dat hy niet en seght dat de vorighe substantie des broodts/ ende des wijns blijft/ maer alleen de forme, ende figure daer van/waerom hy oock daetelick daer by voeght/ dat sy konnen ghesien, ende gheraecht werden, passende het sien op de forme, ende het raecken, op de figure: Ende soo het ghewis is / volghens de Reghels vande Philosophie/ dat de substantie niet en kan ghesien, ende gheraecht werden in haer selven/maer alleen door hare toeballigheden / soo blijkt het dan/dat Theodoretus hier alleen spreekt vande toeballigheden / dat is / de forme ende figure, de welke overblijben / ende niet vande substantie/selbe. Dit bevestighe ick noch voorder uyt sijne volghende woorzen.

Hy seyd dan ten derden : De teeckenen die vooz de aenroepinghe waren / worden verstaen, nae de aenroepinghe te sijn, het ghene dat sy ghemaectt zijn. Noerteert / Theodoretus en seght niet : Sy worden/ ghesien / of ghetast / of ghesmaectt / tghene sy ghemaectt/ maer sy worden verstaen, dat is/ ghelooft/ te zijn, het ghene sy ghemaectt zijn; want t'lichaem Christi en wort noch ghesien/ noch gheboelt/ noch gesmaectt/maer verstaen of gelooft. Seght hy/wat zijn sy ghemaectt? broodt/ en wijn? dat waren sy te vozen. Wat dan? dat sy ghenoeemt worden/ het lichaem/ ende bloedt Christi? Theodoretus en seght niet dat sy verstaen worden te zijn/ het ghene sy ghenoeemt werden/ maer t'ghene sy ghemaectt zijn : Wat sijne ghemaectt? hoorz toe:

Ten vierden seght Theodoretus, dat de teeckenen nae de aenroepinghe ghelooft worden, als wesende de saecken, die men haer ghelooft te wesen. Hoe sult ghy dit verstaen? wat ghelooft Theodoretus aengaende

de saecken selbe : dat hebt ghy hoben ghehoort / te weten / dat hy ontfinck het lichaem Christi , ende het bloedt Christi : Ergo als hy seght / dat sy verstaen worden te ziju / het ghene dat sy ghemaect sijn / soo moet hier upt volghen / dat hy seght / dat / sy ghemaect sijn het lichaem / ende bloedt Christi ; niet soo ghenoecht worden / maer ghemaect sijn.

Ten vijfden seght Theodoretus , dat de teekenen nae de aenroepinghe / werden aenghebeden : Soude Partije , hare teekenen in t' Nachtmael wel durben aenbidden ? soo sae : waerom en doen sy t' van niet ? soo neen ? soo moet dan Theodoretus wat meer in dese teekenen ghesien hebben als Partije. Wat is dit gheweest : het broodt ende wijn in haer selben ? die en moghen gheensins aenbeden werden. Wat dan ? het broodt ende wijn / vooz soo beel als sy teekenen sijn van t' lichaem / ende bloedt Christi ? Partije , en sal my niet toestemmen / dat het broodt / ende wijn / oock mer dit opsicht / moghen aenbeden werden : Wat heeft men dan in de tijden Theodoreti , aenghebeden in t' H. Sacrament : het lichaem Christi , dat hoben in den hemel is ? dat en seght Theodoretus niet / maer hy seyt dat / t' sijnen tijde / de teekenen selbe wierden aenghebeden : dit en kost niet anders gheschieden / als om dat sy teekenen waren van t' lichaem / ende bloedt Christi , t' ghene in den hemel is / ofte t' ghene daer onder selve / wesentlijck / ende in substantie reghenwoozdigh was : Het eerste en acht Partije niet ghenoechsaem om de teekenen selbe t' aenbidden : Ergo soo moet het nootzakelijck op aen komen op t' tweede ; soo heeft dan Theodoretus niet alleen gheleert dat het lichaem / ende bloedt Christi wesentlijck reghenwoozdigh waren in t' H. Sacrament / maer oock datter van het broodt / ende wijn / nae de consecratioe niet anders overghebleven was als de forme , ende figure , dat is / de torballigheden vande vorighe substantie : Ergo Theodoretus heeft / met ons / ghesustineert de Cransubstantie.

Wat

Wat wille ick hier boozders op difcoureren wy hebben de ronde bekentnisse dief-aengaende vande Chronijck-schrijvers van Maegdenburgh *Centuria 5. Cap. 4.* daer sy eerst bekenen/dat Chry-sostomus de transubstantiatie schijnt te bevestighen: **Daer naer**: Het selve seggen sy / schijnt te ghevoelen *Theodoretus*, met dese woorden: De teekenen van't lichaem, ende bloedt des Heeren sijn andere voor de aenroepinghe des Priesters, maer nae de aenroepinghe zijn sy verandert, ende andere.

Wederom *Cap. 10.* *Theodoretus*, segghen sy/ schrijft perijckeleuselijck van't Nachtmael, namelijk dat de teekenen van't lichaem, ende bloedt des Heeren, nae de aenroepinghe des Priesters verandert zijn, en eene andere sake.

Derre van daer dan / dat *Theodoretus*, de Eutyhianen ober de leeringhe vande transubstantiatie soude berispt hebben/ dat hy in teghendeel / soo blijkt upt sijne boozgaende woorden / ende de boozseyde openbare bekentnisse vande Chronijck-schrijvers van Maegdenburgh, de leere vande transubstantiatie heeft ghesustineert / ende bevestight teghen de Eutyhianen, de welke meyn-den / dat / ghelijck het broodt / ende wijn in het H. Sacrament nae de consecratie blijvende / maer een nature en hadden / nochtan genoeint wiert het lichaem / ende bloedt Christi, al hoe wel sy het lichaem / ende bloedt Christi inder daet niet en waren. Alsoo oock Christus maer een nature hadde / al hoe wel hy gheseydt wiert een lichaem te hebben / t'welck inder daet gheen lichaem en was / maer alleen soo ghenoeint wiert. **Dat** blijkt soo klaer als den middagh upt dese hare woorden: Het verborghen teeken verandert sijn vorige benaminghe, want t'en wort niet meeghenoeint, t'ghene het te voren ghenoeint wiert, maer t'wort het lichaem ghenoeint: Soo moet men dan de Waerheydt, Godt, ende niet het lichaem noemen.

Hier upt blijkt dat dese ketterg gheen ander veranderinghe en bekenden in't H. Sacrament /

als van benaminghe/ dat is/ soo onse Partije oock mede seert/ dat r'ghene booz de consecratie wiert hoocht/en wijn ghenoeit/ nae de consecratie den naem kreegh van't lichaem / ende bloedt. Soo dat dese ketterij niet met ons / maer veel eer met Partije in dit stuck ober-een-quamen. Wie sal hier nu D. Cabeljau konnen ontschuldighen ofte van eenen groben mislagh / ofte van eene openbare ontrouwigheyt?

AEN-MERCKINGHE

Op de Ketterije der Ethnophrones.

D. Cabeljau , Pag.565.

Ethnophrones wierdense ghenoeit , ende van *Damasce-nus* onder het ghetal der ketters gherekent in *Catal. Hares.* die Christenen zijnde, de Heydensche manieren nae volghden. De Papisten meriteren desen naem in meest al hare ceremonien: Want op den klaren middagh ontscken sy in hare Kercken wasse keerffen, en lampen, nae de wijze der Heydenen, t'welck *Lactantius* uytlicht *lib.6. Cap. 2.* vraghende: *of men wel mach dencken, dat zy by hare sin-nen zijn, die den antheur, ende ghever des lichts, het licht van keerffen, ende was voor een gave offeren?* daer van daen hebben sy haer Wij-water, haer rasel daghen, haer Processien, haer Vaghevyer, en menichte van andere dinghen. Siet *Gerjon, Baromus &c.*

Catholijcke andt woorde.

De ceremonien der Heydenen zijn tweederley gheweest. De eerste Soorte, die upter nature noch goet/noch quaet sijn/ ghelijck als is / het ontscken vā een keerffe/ &c. De tweede Soorte Die upter nature quaet sijn: Als sijn toober-konsten/waer-seggghen booz het toedoen des dubbels &c.

De